

Gotowość studentek Wydziału Inżynierii Zarządzania Politechniki Białostockiej do podjęcia własnej działalności gospodarczej

Ewelina Bocheńska

e-mail: ewelinaboehenska@o2.pl

Anna Wasiluk

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania, Katedra Organizacji i Zarządzania

e-mail: a.wasiluk@pb.edu.pl

Streszczenie

Znaczenie kobiet w biznesie nieustannie rośnie. Wynika to przede wszystkim ze zmian społeczno-gospodarczych zachodzących nie tylko w Polsce ale też na Świecie. Przedsiębiorczość kobiet jest wyzwaniem współczesnego społeczeństwa. Chociaż w ostatnich latach znacząco wzrasta liczba podejmowania działalności gospodarczej przez kobiety, to w Polsce na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat odsetek prowadzących własną działalność gospodarczą kobiet nie zbliżył się do odsetka takich mężczyzn. Wzrost wykształcenia nie pomaga w zacieraniu istniejących różnic, a wręcz przeciwnie. Analizy danych GUS wskazują na to, że czym wyższy poziom wykształcenia, tym różnice między płciami są większe.

Celem niniejszego artykułu była diagnoza gotowości studentek Wydziału Inżynierii Zarządzania Politechniki Białostockiej do zakładania własnej działalności gospodarczej.

Słowa kluczowe

przedsiębiorczość kobiet, podejmowanie działalności gospodarczej, samozatrudnienie kobiet

Wstęp

Znaczenie kobiet w biznesie nieustannie rośnie. Wynika to przed wszystkich ze zmian społeczno-gospodarczych zachodzących nie tylko w Polsce ale też na Świecie. Przedsiębiorczość kobiet jest wyzwaniem współczesnego społeczeństwa. Odpowiednie wykorzystanie potencjału kobiet kreuje rozwój gospodarczy. Z drugiej strony brany jest pod uwagę aspekt kulturowy, który ukazuje kobietę jako matkę i opiekunkę ogniska domowego. Współczesne spojrzenie na kobietę wiąże ze sobą te dwie role – kobiety przedsiębiorczej oraz matki i opiekunki domu. Zgodnie z tym podejściem eksponuje się model kobiety przedsiębiorczej, realizującej model „kariery zawodowo-rodzinnej” [Olejniczak, 2012, s. 102].

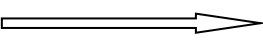
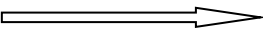
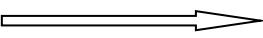
Aktywność kobiet jest przedmiotem wzbudzającym coraz większe zainteresowanie zarówno badaczy, jak i szeregu instytucji, w tym rynku pracy.

Celem niniejszego artykułu jest diagnoza gotowości studentek Wydziału Inżynierii Zarządzania Politechniki Białostockiej do zakładania własnej działalności gospodarczej.

1. Przegląd literatury

Przedsiębiorczość jest zagadnieniem wieloaspektowym co prowadzi do trudności we właściwym zdefiniowaniu tego terminu. W literaturze poświęconej temu zagadnieniu wyróżnia się niezliczoną ilość aspektów, podejść, ujęć i definicji [Zięba, 2016, s. 7]. Panujące systemy polityczne, przekonania, warunki gospodarcze, wszystko to wpływa na sposób postrzegania „przedsiębiorczości” [Piecuch, 2013, s. 15]. We współczesnych publikacjach często można znaleźć określenie, że obecnie żyjemy w „dobie przedsiębiorczości” [Nowojczyk, 2009, s. 19].

Tab. 1. Wieloaspektowość pojęcia przedsiębiorczość

Przedsiębiorczość		prowadzenie własnego przedsiębiorstwa (podejście charakterystyczne dla przedstawicieli nauk o organizacji);
		cecha człowieka charakteryzującego chęć, skłonność podejmowania działań na własny rachunek, podejmująca ryzyko związanego z działaniami, które zamierzamy wykonać (podejście charakterystyczne dla płaszczyzny badań psychologicznych);
		innowacyjność w aktywności ekonomicznej, prowadząca do zakładania działalności gospodarczej (podejście charakterystyczne dla nauk społeczno-gospodarczych).

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Majkut, 2014, s.60).

Definicje przedsiębiorczości łączą w sobie nie tylko aspekt społeczny, ale również psychologiczny, socjologiczny, ekonomiczny, a także z obszaru nauk o zarządzaniu (tab. 1) [Kuczevska, 2013, s. 17]. Przedsiębiorczość można analizować, jako proces prowadzący do powstawania przedsiębiorstw i ich rozwoju, jako cechę osobowości konkretnego człowieka i jego postawy wobec życia czy też, jako element kapitału społecznego, który odnosi się do usposobienia i wynikających z niej postaw danej zbiorowości. Badana jest ona również, jako przykład kulturowy i cywilizacyjny.

Jak wspomniano wcześniej w literaturze przedmiotu brak jest jednej, akceptowanej przez wszystkich definicji pojęcia przedsiębiorczość. Obok definicji bardzo obszernych i szeroko opisujących to zjawisko istnieją krótkie i zwięzłe, dotyczące problemu z jednej perspektywy. Niewątpliwie, przyczyną braku porozumienia w sposobie postrzegania tego zjawiska i jego charakteryzacji jest obszar/dziedzina zainteresowań samego badacza, spojrzenia na problem i motyw samych rozważań [Duraj i Papiernik-Wojdera, 2009, s. 19].

W literaturze przedmiotu prowadzone są również rozważania nad tym czy zaczątek przedsiębiorczości jest elementem wrodzonym człowieka czy jest to może cecha nabyta w procesach rozwoju. Zdania są podzielone. Według M. Romanowskiej, przedsiębiorczość jest wrodzona i ludzie wykształceni nie muszą wcale przejawiać cech przedsiębiorczych [Romanowska, 2008, s. 151].

Rozważania dotyczące przedsiębiorczości obejmują nie tylko samą istotę przedsiębiorczości, ale także jej nieodłączny element, jakim jest rola podmiotu, jako przedsiębiorcy. Obydwa terminy są nierozdzielalne, przenikają się i uzupełniają [Huczek, 2009, s. 88]. Z pośród wszystkich elementów warunkujących sukces w sferach działalności przedsiębiorczej, sam przedsiębiorca odgrywa fundamentalną rolę [Nowojczyk, 2009, 43].

W literaturze z dziedziny ekonomii samo pojęcie „przedsiębiorca” pojawiło się na przełomie XVII i XVIII wieku. Wywodzi się ono od francuskiego słowa „*antrepreneur*” – człowiek podejmujący działalność lub realizacje. Jak podaje D. Łochnicka [2017, s. 15-16], przedsiębiorcami byli dostawcy, pośrednicy czy wykonawcy. Naukowcy zajmujący się przedsiębiorczością, stale zadają pytanie, kim jest ów przedsiębiorca?. Nie istnieje jedna powszechnie używana definicja. Charakteryzuje się ich, jako osoby osiągające sukces, czy też prowadzące własną działalność [Nowojczyk, 2009, s. 44].

W ostatnich latach znacząco wzrasta liczba podejmowania działalności gospodarczej przez kobiety. Na taki stan rzeczy wpływa sytuacja kobiet na rynku a także zmiana postrzegania własnych możliwości, ról zawodowych i społecznych [Szelałgowska-Rudzka, 2012, s. 121; Moczydłowska, 2017, s. 183]. Wyróżnia się szereg

ogólnych motywów wpływających na chęć zakładania firmy nawiązujących w takim samym stopniu do kobiet jak i do mężczyzn. Zwraca się także uwagę na psychologiczne podłoże predyspozycji do podejmowania inicjatyw w zakresie postaw przedsiębiorczych [Moczyłowska, 2017, s. 49-60].

Istnieje wiele przyczyn, dla których kobiety decydują się na założenie własnych przedsiębiorstw. Decyzja o podjęciu działalności gospodarczej przez kobiety wyłaniać się może z wewnętrznych potrzeb np. [Gerejczyk, 2012, s. 73; Gostkowska-Dźwig i Mroziak, 2013, s. 115-116]:

- udowodnienia swojej wartości;
- dążenie do niezależności, samodzielności w decydowaniu o własnym losie;
- chęć osiągania wyższych dochodów, niezależność finansowa;
- możliwość rozwoju zawodowego;
- negatywne doświadczenia z pracy najemnej;
- sprzyjające warunki na rynku;
- brak innych możliwości zatrudnienia;
- większa niezależność w działaniu;
- samodzielność w kreowaniu własnym życiem;
- realizacja osobistych celów;
- osiągnięcie sukcesów zawodowych;
- czynny udział w procesach społecznych;
- poczucie bycia potrzebnym i ważnym, bo osobiście się coś robi;
- dążenie do samodzielności;
- potrzeba godziwych zarobków;
- wrodzona przedsiębiorczość.

W Polsce około 40 % decyzji zmierzających do założenia własnej firmy rodzi się z tzw. efektu „push”, oznaczającego „wysunięcie, „wypchanie”, do zakładania własnej firmy w momencie braku wpływu dochodów i bezrobocia [Rollnik-Sadowska, 2010, s. 127-129].

Kobiety uważane są za najszybciej rozwijających się przedsiębiorców pod względem płci. Obserwuje się silną dynamikę w otwartości kobiet na zmiany oraz w skłonności do podejmowania ryzyka. Liczne badania pokazują, że kobiety są lepiej wykształcone niż mężczyźni. Chociaż wybierają one stosunkowo rzadko kierunki techniczne, to jednak ich wiedza na temat przedsiębiorczości kształtuje się na podobnym poziomie, co wiedza mężczyzn [Piasecki i Marjański, 2015, s. 83].

główne bariery towarzyszących podczas zakładania przedsiębiorstw uwzględniając opinię kobiet to [Lisowska, 2008, s. 172-173; *Przedsiębiorczość...*, 2011]:

- nadmiar spraw organizacyjnych;
- nieczytelne przepisy prawa, często zmieniające się;

- brak ustalonych reguł rozwoju małych i średnich firm;
- niewystarczający kapitał lub jego brak;
- problemy z rejestracją firmy;
- brak pomocy ze strony instytucji publicznych;
- strach przed porażką i bankructwem;
- brak pomysłu;
- brak odpowiedniego kapitału i możliwości jego pozyskania;
- bariera o charakterze kulturowym i ich postrzeganiem w społeczeństwie.

2. Metodyka badań oraz charakterystyka podmiotu badań i próby badawczej

Celem przeprowadzonych badań była diagnoza gotowości studentek Wydziału Inżynierii Zarządzania Politechniki Białostockiej do zakładania własnej działalności gospodarczej.

Badanie zostało przeprowadzone w dniach od 1 kwietnia do 15 maja 2018 roku wśród 102 studentek studiów uzupełniających stacjonarnych i niestacjonarnych Wydziału Inżynierii Zarządzania Politechniki Białostockiej (tab. 2). Największy odsetek respondentek stanowiły osoby studiujące na kierunku Zarządzanie w systemie stacjonarnym. Wśród przebadanych osób nie było studentek niestacjonarnych studiów II stopnia na kierunku Logistyka.

Tab. 1. Struktura respondentów

Kierunek i tryb studiów	stacjonarne	niestacjonarne
Zarządzanie	40 (39,21%)	19 (18,63%)
Zarządzanie i Inżynieria Produkcji	24 (23,53%)	3 (2,94%)
Logistyka	16 (15,69%)	-
Status rodzinny		
samotna z dzieckiem lub innymi osobami na utrzymaniu		-
samotna bez dzieci lub innych osób na utrzymaniu		52 (50,98%)
w związku małżeńskim/partnerskim z dziećmi lub innymi osobami na utrzymaniu		3 (2,54%)
w związku małżeńskim/partnerskim bez dzieci lub innych osób na utrzymaniu		47 (46,08%)
Sytuacja zawodowa		
praca na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej		48 (47,06%)
własna działalność gospodarcza		1 (0,98%)
brak aktywności zawodowej		53 (51,96%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Wśród respondentek, tylko jedna osoba już prowadzi własną działalność gospodarczą. Zbliżony odsetek badanych stanowiły osoby, które obok studiowania świadczą pracę na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej, jak i te, które nie pracują.

Pozyskanie opinii respondentek odbyło się za pomocą kwestionariusza ankiety, którego wypełnienie zajęło około 5 minut. Prezentowane w niniejszym tekście wyniki badań stanowią część szerszych badań przeprowadzonych na potrzeby pracy magisterskiej Eweliny Bocheńskiej pisanej pod kierunkiem dr Anny Wasiluk.

3. Analiza wyników badań i dyskusja

Respondentki – te, które nie prowadzą własnej działalności gospodarczej - zostały poproszone w badaniu o deklarację co do zamiaru założenia własnej firmy (tab. 3).

Tab. 3. Chęć założenia własnej działalności przez badane studentki

Chęć założenia własnej działalności		Tak	Nie	Trudno powiedzieć
Kierunek i tryb studiów				
Zarządzanie	ogółem	8 (13,79%)	12 (20,69%)	38 (65,52%)
	stacjonarne	5 (12,82%)	9 (23,08)	25 (64,10%)
	niestacjonarne	3 (15,79%)	3 (15,79%)	13 (68,42%)
Zarządzanie i Inżynieria	ogółem	4 (14,82%)	9 (33,33%)	14 (51,85%)
	stacjonarne	4 (16,67%)	7 (29,17%)	13 (54,17%)
	niestacjonarne	-	2 (66,67%)	1 (33,33%)
Logistyka	ogółem/stacjonarne	1 (6,25%)	6 (37,50%)	9 (56,25%)
Status rodzinny				
samotna z dzieckiem lub innymi osobami na utrzymaniu		-	-	-
samotna bez dzieci lub innych osób na utrzymaniu		5 (9,61%)	16 (30,77%)	31 (59,62%)
w związku małżeńskim/partnerskim z dziećmi lub innymi osobami na utrzymaniu		1 (33,33%)	-	2 (66,67%)
w związku małżeńskim/partnerskim bez dzieci lub innych osób na utrzymaniu		7 (15,22%)	11 (23,91%)	28 (60,87%)
Sytuacja zawodowa				
praca na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej		7 (14,58%)	11 (22,92%)	30 (62,50%)
brak aktywności zawodowej		6 (11,32%)	16 (30,19%)	31 (58,49%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Zdecydowana większość przebadanych osób nie jest przekonana do zakładania własnej działalności gospodarczej (odpowiedzi nie lub trudno powiedzieć). Zaledwie 7 osób, które obecnie świadczą pracę na umowę o pracę lub umowę cywilnoprawną, oraz 6 osób, które na dzień badań nie były aktywne zawodowo zamierzają w najbliższej przyszłości założyć własną działalność gospodarczą. Uzyskane wyniki wpisują się w obraz przedsiębiorczości kobiet prezentowany przez innych badaczy tematu.

W strukturze właścicieli firm w IV kwartale 2017 r. kobiety stanowiły jedynie 28,38% populacji, w stosunku do 71,61% mężczyzn [*Aktywność...*, 2018]. Kobiety również częściej wyrażały wolę zmiany pracy na własny rachunek na pracę najemną – 16,2% w stosunku do 11,1% mężczyzn. Chęć kontynuowania własnej działalności dotyczyła zatem w większym stopniu mężczyzn – 82,4% (w stosunku do 75,9% kobiet) [*Pracujący...*, 2018, s. 16].

Jak stwierdza A. Turczak [2017] w drodze zrealizowanych badań, którymi objęto analizę danych GUS od III kwartału 2006 r. do I kwartału 2016 r., w Polsce na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat odsetek prowadzących własną działalność gospodarczą kobiet nie zbliżył się do odsetka takich mężczyzn. Wzrost wykształcenia nie pomaga w zacieraniu istniejących różnic, a wręcz przeciwnie – wyniki przeprowadzonych testów wskazują na to, że czym wyższy poziom wykształcenia, tym różnice między płciami są większe.

Warto w tym momencie zwrócić również uwagę na wyniki badań przeprowadzonych przez M.J.K. Stanwortha i J. Currana [1986], z których wynika, że płeć ma znaczenie w podejściu do rozwoju i związanego z tym ryzyka. Kobiety w mniejszym stopniu nastawione są na maksymalizację dochodów, bardziej zależy im na osiągnięciu satysfakcji, samodzielności. W świetle wyników tych badań rozwój według kobiet jest mocno związany z ryzykiem, strachem przed utratą zaufania i dobrych relacji oraz przed konsekwencjami zarówno finansowymi, jak i społecznymi. Z tych też względów kobiety częściej niż mężczyźni charakteryzuje ostrożność, a nawet konserwatywne podejście do podejmowanych działań [Misiak, 2014]. Wyniki badań wskazują ponadto, że kobietom, po osiągnięciu przez ich firmy pewnych rozmiarów, nie zależy już na dalszym wzroście, wolą rozwój charakteryzowany jako stabilny i powolny [Cliff, 1998].

Podsumowanie

Współczesne kobiety dążą do większego uczestnictwa w życiu społeczno-gospodarczym. Przedsiębiorczość i zakładanie własnych firm jest dla nich formą aktywności zawodowej i sposobem przeciwdziałania bezrobociu. Głównymi przyczynami, dla których Polki decydują się na rozwinięcie własnej firmy, są głównie poza

trudnościami ze znalezieniem pracy etatowej m.in. dążenie do samodzielności i potrzeba godziwych zarobków. Chcą one także przekroczyć bariery tworzone nie tylko przez niekorzystną sytuację ekonomiczną, ale też przez społeczeństwo i stereotypy. Prowadzenie własnej działalności gospodarczej przez kobiety w mniejszym stopniu wystawia je na ryzyko doświadczania czynów dyskryminujących w pracy. Kobięcie będącej szefem we własnej firmie nie zagrażają takie zjawiska jak „szklany sufit” czy „lepka podłoga”. Dużym plusem jest także elastyczny czas pracy, który pozwala godzić obowiązki zawodowe z rodzinnymi. Poza tym niezależność finansowa gwarantuje w pewnym sensie stabilizację ekonomiczną i poczucie bezpieczeństwa na rynku pracy, co dla kobiet posiadających rodzinę jest priorytetową sprawą jeśli chodzi o zarobki. [www.eurokobieta.pl]

Zdawałoby się, że w ślad za zwiększającą się w Polsce liczbą wykształconych kobiet równolegle zwiększać się będzie ich skłonność do zakładania własnych firm. Jak się jednak okazuje, proces przewyższania utrwalonych latami wzorców i stereotypów przebiega bardzo wolno. Przeprowadzone w tekście rozważania naukowe pozwalają na stwierdzenie, że studentki Wydziału Inżynierii Zarządzania Politechniki Białostockiej nie są zainteresowane zakładaniem własnej działalności gospodarczej. Mając na uwadze fakt, że wysoki odsetek respondentek stanowiły osoby już pracujące można wnioskować, że wolą one również w przyszłości pracować najemnie niż zakładać własne firmy.

Literatura

1. *Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2017r.* (2018), GUS, Warszawa
2. Cliff J.E. (1998), Does one size fit all? Exploring the relationship between attitudes toward growth, gender and business size, *Journal of Business Venturing* 13
3. Duraj J., Papiernik-Wojdera M. (2009), *Przedsiębiorczość i innowacyjność*, Difin, Warszawa
4. Gerejczyk K. (2014), *Przedsiębiorczość kobiet: aspekt regionalny*, *Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie*, nr 4
5. Gostkowska-Dźwąg S., Mroziak M. (2013), *Kreatywność i potencjał kobiet w zakresie przedsiębiorczej postawy – wybrane problemy*, w: Skowron-Grabowska B. (red.), *Rozwój przedsiębiorczości*, Sekcja Wydawnictw Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa.
6. Huczek M. (2009), *Zarządzanie, jako czynnik rozwoju przedsiębiorczości*, *Przedsiębiorczość – Edukacja* 5
7. Kurczewska A. (2013), *Przedsiębiorczość*, Wydawnictwo PWE, Warszawa

8. Lisowska E. (2008), *Równouprawnienie kobiet i mężczyzn w społeczeństwie*, Wydawnictwo Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa
9. Łochnicka D. (2017), *Przedsiębiorczość pracownicza i jej wpływ na efektywność organizacji*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź
10. Majkut R. (2014), *Przedsiębiorczość w świetle uwarunkowań interdyscyplinarnych*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa
11. Misiak S. (2014), *Innowacje wprowadzane przez samozatrudnione kobiety w Polsce – studium przypadków*, Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie 24 (1)
12. Moczydłowska J.M. (2017), *Efektywność zarządzania a płeć osób na stanowiskach kierowniczych*, „Przedsiębiorczość i zarządzanie”, tom XVIII, zeszyt 11, cz. II.
13. Moczydłowska J.M (2017), *Individual Initiative of Employees – Psychological and Management Aspects*, „Entrepreneurship and Management” 2017, vol. XVII, issue 1, part II.
14. Nowojczyk M. (2009), *Przedsiębiorczość: o trudnościach w aplikacji teorii*, Wydawnictwo NOMOS, Kraków
15. Olejniczak K. (2016), *Czynniki sprzyjające przedsiębiorczości kobiet w biznesie*, Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej 22, s. 101-111, <http://www.zim.pcz.pl/znwz>
16. Piasecki B., Marjański A. (2015), *Firmy rodzinne – doświadczenia i perspektywy zarządzania*, *Przedsiębiorczość i Zarządzanie* XVI 7 II.
17. Piecuch T. (2013), *Przedsiębiorczość. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa
18. *Pracujący na własny rachunek w 2017r.* (2018), GUS, Warszawa
19. *Przedsiębiorczość kobiet w Polsce* (2011), PARP, Warszawa, <https://www.parp.gov.pl/files/74/81/469/12839.pdf>
20. Rollnik-Sadowska E. (2010), *Przedsiębiorczość kobiet w Polsce*, Difin, Warszawa
21. Romanowska M. (2008), *Kształtowanie postaw przedsiębiorczych na studiach ekonomicznych*, *Studia ekonomiczne - czy tylko wiedza i umiejętności?*, Dietl J., Sapijaszka Z. (red.), Fundacja Edukacji Przedsiębiorczości, Łódź.
22. Stanworth M.J.K., Curran J. (1986), *Growth and the smaller firm – an alternative view*, *Journal of Management Studies* May
23. Szelągowska-Rudzka K. (2012), *Przedsiębiorczość kobiet*, w: Jaremczuk K. (red.), *Przedsiębiorczość – natura i atrybuty*, tom 1, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Tarnobrzeg.
24. Turczak A. (2017), *Pracujący na własny rachunek w Polsce z uwzględnieniem płci i poziomu wykształcenia*, *Marketing i Rynek* 4
25. www.eurokobieta.pl [03.06.2018]

26. Zięba K. (2016), *Przedsiębiorczość*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa

Readiness of the female students of the Faculty of Engineering Management at Białystok University of Technology in to set up their own businesses

Abstract

The importance of women in business is constantly growing. This is due to all of the socio-economic changes that occur not only in Poland but also in the world. Women's entrepreneurship is a challenge for today's society. Although women's economic activity has increased significantly in recent years, in Poland the percentage of women entrepreneurs running their own businesses has not approached the percentage of men entrepreneurs over the last ten years. The increase in education does not help in removing existing differences. On the contrary, analyzes of CSO data indicate that the higher the level of education, the greater the differences between the sexes.

The purpose of this article was to diagnose the readiness of female students of the Faculty of Engineering Management at the Białystok University of Technology to set up their own businesses.

Keywords

women's entrepreneurship, setting up business, self-employment of women.